

Turcologica. K semidesyatiletiyu akademika A. N. Kononova.
Leningrad 1976. 364 s.

Seçkin Rus Türkoloğu Prof. A. N. Kononov 1966 yılında altmış yaşına ermişti. Çalışma arkadaşları ve eski öğrencileri, onun doğumunun 60. yıl dönümünü kutlamak üzere 1966'da iki armağan yaymışlardı (Tyurkologičeskiy sbornik k 60-letiyu A. N. Kononova. Moskva 1966; İstočniki formirovaniya tyurkskix yazıkov Sredney Azii i yujnoy Sibiri. Frunze 1966).

Prof. Kononov 1976'da doğumunun 70. yıl dönümünü kutladı. Bu yıl dönümü dolayısıyla çalışma arkadaşları ve öğrencileri ona yeni bir armağan sundular.

İşte bu yıl dönümünü kutlamak ve bütün yaşamını Türk diline adayan sayın bilginin Türk bilim çevrelerinin gönül borcunu dile getirmek üzere bu armağanı ana çizgileriyle tanıtmak istiyoruz.

Armağanın başında S. N. İvanov (O nauçnoy i pedagogičeskoj deyatel'nosti Andreye Nikolaeviça Kononova. 3-12. s.) Prof. Kononov'un bilimsel ve *pédagogique* çalışmaları üzerinde duruyor. Yazarın belirttiği gibi, bilgin ve pedagoğ olarak Prof. Kononov'un çalışmalarını üç bölümde toplamak gerekir: Türk dil ve diyalektlerinin gramer yapısı, metin çalışmaları, Rusya'da ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde doğu bilimlerinin ve özellikle Türkolojinin tarihi.

Bu üç kolda değerli çalışmalar yapmış olan Prof. Kononov'a sunulan bu armağan, iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde "dil bilimi" yazıları yer almıştır (13-203. s.). İkinci bölümde ise "Türk filolojisinin genel sorunları" üzerinde duran yazılar toplanmıştır (204-358. s.).

Birinci bölümün ilk yazısı V. A. Avrörin'in kaleminden çıkmıştır (Vokalizm i ego garmoniya v man'çjurskom pis'mennom yazıke. 13-19. s.). Avrörin, bu yazısında Mançu yazı dilinin *vocalisme*'ini gözden geçiriyor. Bundan sonraki yazılarda doğrudan doğruya Türk dil ve diyalektleri üzerinde duruluyor. Örneğin V. D. Arakin (Slojnie suščestvitel'nie s pervim komponentom - prilagatel'nım cveta v tureckom yazıke. 20-26. s.) Türkçede A+N modelini, yani birinci bölümü

sifat olan birleşik adlar modelini ele almıştır. Yazara göre, bu modelde birinci bölümü renk bildirici sıfat olan birleşik adlar geniş bir yer tutar. *Ak ciğer, kara ciğer, kara ağaç, kara baş, kara pazı, kara kavak, ak kavak, kara sinek, kara tavuk, kara yel, kızıl kanat ...* gibi. G. F. Blagova (O sootnoşeniyax prozaiçeskogo i poëtiçeskogo variantov sredneaziatsko-tyurkskogo literaturno-pis'mennogo yazıka XV - naçala XVI v. (27-36. s.) Orta Asya Türk yazı dilinin yazında kullanılan biçimleri arasındaki farkları gözden geçiriyor. N. Z. Gadjieva (Znaçenie areal'noy lingvistiki dlya istorii tyurkskix yazıkov. 37-46. s.) Türk diyalektlerinin tarihini alan açısından değerlendiriyor.

Yazar 1975'te bu yolda küçük bir eser vermişti (Problemi tyurkskoy areal'noy lingvistiki. Sredneaziatskiy areal. Moskva 1975). Bu yazı bu eserin V. bölümünden alınmıştır. T. M. Garipov (Problemi i perspektivi izuçeniya kıpçakskix yazıkov Uralo-Povolj'ya. 47-55. s.) Ural-Volga topraklarında konuşulan Kıpçak diyalektlerinin problemlerine değiniyor. V. G. Guzev (Sistema imennıx form tyurkskogo glagola kak morfologičeskaya kategoriya. 56-64. s.) Eski Anadolu Türkçesinde ve Türkçede fiilin ad biçimlerini *morphologique* bir kategori olarak işliyor. A. Dilaçar'ın Zametki o sintaksise i grammatičeskix funkciyax v tureckom yazıke (65-72. s.) adlı yazısından sonra M. Z. Zakiev (Kazanskaya şkola tyurkologov i grammatiki na tatarskom yazıke. 73-78. s.) Kazan'da yetişen Türkologları ve onların yazdığı Tatarca gramerleri ele alıyor. S. N. İvanov (K obyasnenuyu sistemı vremen tureckogo indikativa. 79-88. s.), İ. V. Kormuşın (O passivnom znaçenii kauzativnıx glagolov. 89-93. s.), E. A. Kreynoviç (Ob odnoy tyurksko-paleoaziatskoy paraleli. 94-100 s.) gibi yazarların yazılarından sonra K. H. Menges'in bir yazısı (Tyurkskoe idi 'gospodin', nekotorie ego refleksi v tyurkskix yazıkax i paraleli v drugix yazıkovıx sem'yax. 101-110. s.) vardır. Menges, bu yazısında eski Türkçe *idi* adı üzerine bilgi veriyor. D. M. Nasilov (Eşçe raz o vide v tyurkskix yazıkax. 111-120. s.) Türk diyalektlerinde *aspect* sorununa değiniyor. İ. M. Oranskiy (Ob odnoy irano-tyurkskoy semantiçeskoy paraleli. 121-125. s.) Farsça *nân* 'ekmek' adının kökenini tartışıyor. Bu yazıda Oranskiy Türkçe *kömeç* adına da değiniyor. Onun saydığı verilere ek olarak Anadolu ağızlarında kullanılan *gömme* (> *gömbe*) 'kül pidesi' ve *gömeç* (> *gümeç*) biçimlerini de verelim. Anadolu'da kullanılan *gömbe* biçiminin *göm*- kökünden geldiğini eski bir yazımızda belirtmiştik (Yıllık 1959 s.). L. A. Pokrovskaya (K voprosu o liçnıx i neliçnıx formax glagola v tyurkskix yazıkax. 126-132. s.), V. İ. Rassadin (Nekotorie osobennosti morfologii tofalarskogo yazıka. 133-141. s.), K. Rédei-A. Róna-Tas (Ob odnom agrikul'turnom termine v yazıkax Srednego

Povolj'ya. 142–145. s.), A. Rustamov (Maxmud Kaşgarskiy o slovax s zvukovoy oboloçkoy qaç. 146–147. s.) gibi yazarların yazılarından sonra Ê. V. Sevortyan'ın yazısı (O sluçayax pağeniya naçal'nix soglasnix v tyurkskix yazıkax. 148–156. s.) geliyor. Bu yazı Türk fonetiğı için değerli bir katkıdır. Bundan sonra B. A. Serebrennikov'un küçük bir yazısı vardır (Znaçimie detali. 157–163. s.). Ê. R. Tenişev (O nadialektnom xaraktere yazıka tyurkskix runiçeskix pamyatnikov. 164–172. s.) eski Türk anıtlarının dili üzerinde dururken Eski Türkçenin Oğuzlar, Uygurlar, Kırgızlar, Kıpçaklar için “resmî bir dil” olarak kullanıldığını belirtiyor ve bu dilin *stylistique* özelliklerini gözden geçiriyor. L. Yu. Tuğuşeva'dan sonra (O leksiko–semantiçeskoy strukture substantivno–atributivnix slovoseçetaniy tyurskix yazıkax. 173–180. s.) M. Ş. Şiraliyev (Nosovie glasnie. 181–183. s.) Azerî diyalekt ve ağızlarında rastlanan genizsi ünlüleri ele alıyor. Şiraliyev'in yazısından sonra A. M. Şçerbak (Formı jelatel'nogo nakloneniya v tyurkskix yazıkax. 184–190. s.), V. N. Yarceva (Morfoloğizovannie i nemorfoloğizovannie znaçeniya v raznostrukturnix yazıkax. 191–199. s.) ve G. Hazai'nin (Bestandsaufnahme zu einer Erscheinung der Geschichte des Osmanisch–Türkischen. 200–203. s.) yazılarıyla armağanın birinci bölümü sona eriyor.

“Türk filoloğisinin genel sorunları” adı altında toplanan ikinci bölümün ilk yazısını S. M. Abramzon yazmıştır (O nekotorix terminax rodstva v tyurkskix yazıkax. 204–207. s.). M. P. Alekseev'in yazısından (Francuzskaya poema 1836 g. o “kirgizax” i ee avtor. 208–220. s.) sonra V. İ. Aslanov'un yazısı (İz nablyudeniy nad leksikoy “Divana” Kadı Burxaneddina. 221–224. s.) geliyor. Bu yazıyı N. A. Baskakov'un çalışması (Tyurkizmi–social'naya terminologiya v “Slove o Polku İğoreve”. 225–234. s.) takip ediyor. A. P. Grigor'ev “kubçir” termi üzerinde duruyor (Nalogovoy termin “kubçir”. 235–240 s.). İ. G. Dobrodomov'un yazısından sonra (Zagadoçnaya parallel': *bur* (*bor*) orxonskix nadpisey i *borz* (<*bzrz) “Povesti vremennix let”. 241–246. s.) A. D. Jeltyakov (K istorii vozniknoveniya politiçeskogo plakata v Turcii. 247–257. s.), S. G. Klyaştorniy (Steh Zolotogo ozera (k datirovke eniseyskix runiçeskix pamyatnikov). 258–267. s.), X. Koroghli (“Rodoslovnaya turkmen” Abulgazi i oguzskiy êpos. 268–273. s.), E. İ. Maştakova (“Stradaniya v Keşane” İzzete Mollı. 274–283. s.), M. Məri (Begyukagan i Poczyuy. 284–290. s.), Ê. N. Nedjip (Ob avtore i date sozdaniya pamyatnika XIV veka “Naxdj al–faradis”. 291–297. s.) gibi yazarların katkıları geliyor. J. Németh (K voprosu ob avarax. 298–304. s.) Avarların dili problemini tartışıyor. A. D. Noviçev Osmanlı imparatorlu-

ğunda pençik (Pençik. K istorii rabstva v Osmanskoy imperii. 305–312. s.) üzerinde duruyor. Armağanın sonunda Yu. A. Petrosyan (İz istorii tureckoy publicistiki v naçale XX veka. 313–318. s.), İ. V. Stebleva (K analizu tipa povestvovaniya v poëtiçeskix tekstax iz “Divan lugat al-turk” Maxmud al-Kaşgari. 319–324. s.), Ê. Tryjarski (Eşçe raz o metodike izdaniya runiçeskix nadpisey. 325–333. s.), E. İ. Fazılov (Zameçaniya o rukopisi i yazıke “At-tuxfa”. 334–340. s.), S. Kakuk (W. Radloff’s Briefe an ungarische Gelehrte. 348–358. s.) gibi yazarların katkıları vardır.

Görülüyor ki bu armağan Türk dili ve Türk kültürüyle yakından ilgili birçok değerli yazılarla doludur. Doğumunun 70. yıl dönümünde Prof. Kononov’a sunulan bu armağan, Türkoloji için de büyük bir katkıdır.

Hasan Eren